

יום שני, 7 בפברואר 2011

המרכז לטכנולוגיה חינוכית (מטח) מפרסם את סקר החינוך השנתי בנושא למידה אונליין:

ממה מתוסכלים התלמידים בישראל?

הסקר מעלה ממצאים מפתיעים:

- **כ-50% מהתלמידים במגזר היהודי וכ-40% מהתלמידים במגזר הערבי: בית הספר נותן לנו מענה חלקי בלבד לתחומי העניין שלנו.**
- **43% מהתלמידים במגזר היהודי ו-50% מהתלמידים במגזר הערבי אומרים: למידה אונליין מתאימה לנו, היא מאפשרת למידה בכל זמן, בכל מקום, בקצב שלנו ובנושאים המעניינים אותנו.**
- **מעל שליש מהתלמידים, בכל המגזרים, מצביעים על כמה מקצועות מרכזיים כמתאימים ללימוד אונליין: אנגלית, ביולוגיה, אזרחות, היסטוריה ועוד.**
- **למעלה מ-50% מהתלמידות במגזר החרדי רוצות ללמוד מקצועות שבית הספר לא מאפשר להן ללמוד, ובעיקר: מחשבים, פיזיקה וכימיה. בנוסף, הן רואות בלמידה אונליין אמצעי שיסייע להן להשתלב במעגל העבודה.**

המרכז לטכנולוגיה חינוכית (מטח) והמרכז לחקר הפסיכולוגיה של האינטרנט בבית ספר סמי עופר לתקשורת - המרכז הבינתחומי הרצליה, פרסמו היום את סקר החינוך השנתי בנושא למידה אונליין, אשר נערך בעבור מושב החינוך בכנס הרצליה האחד-עשר 2011. ממצאי הסקר מצביעים על תסכול בקרב תלמידי התיכון בישראל, מכלל המגזרים, בכל הקשור למקצועות אותם היו רוצים ללמוד ועל החשיבות והצורך בהטמעת למידה אונליין בבתי ספר בישראל. כך לדוגמה, על השאלה האם יש מקצוע שהיית רוצה ללמוד ואין לך אפשרות ללמוד אותו בבית הספר? ענו כ-50% מהתלמידים במגזר היהודי וכ-40% מהתלמידים במגזר הערבי בחיוב, ובמילים אחרות: בית הספר נותן מענה חלקי בלבד למשאלות התלמידים בתחומי העניין שלהם. השיעור הגבוה ביותר נרשם בקרב תלמידות במגזר החרדי: יותר ממחציתן היו רוצות ללמוד מקצוע שבית הספר אינו מאפשר להן ללמוד, ובעיקר - מחשבים, פיזיקה וכימיה.

על השאלה מהם בעיניך היתרונות של למידה אונליין? 43% מהתלמידים במגזר היהודי ו-50% מהתלמידים במגזר הערבי הסכימו על ארבעה יתרונות בולטים של למידה אונליין: היא מאפשרת למידה בכל זמן, בכל מקום, בקצב המותאם ללומד ובנושאים החשובים לו. למידה אונליין נתפסת גם כמנוף ללימודים אקדמיים (במיוחד בקרב תלמידים במגזר הערבי) ולתעסוקה (במיוחד בקרב תלמידות במגזר החרדי ובקרב תלמידים במגזר הערבי), וכן כמתכונת שבה אפשר לבטא קושי בלי להתבייש (במיוחד בקרב תלמידות במגזר החרדי ובקרב תלמידים במגזר הערבי). בנוסף, 31% מהתלמידים במגזר היהודי ו-49% מהתלמידים במגזר הערבי רואים בלמידה אונליין מנוף לשיפור ההישגים שלהם.

הסקר בוצע בחודש ינואר 2011 באמצעות מכון טלסקר בקרב מדגם ארצי ומיצג של 600 תלמידים הלומדים בכיתות י"ב (גילאי 15-18), במטרה לבדוק מה חושבים תלמידי תיכון בישראל על למידה אונליין, אשר בעולם המערבי כבר נעשתה דבר שבשגרה, ובייחוד מה היו יכולים להרוויח מלמידה אונליין, אילו נענתה מערכת החינוך לקריאתם ואפשרה להם ללמוד חלק ממקצועות הלימוד בדרך זו. בראש צוות המחקר עמד ד"ר **יאיר עמיחי-המבורגר** מהמרכז לחקר הפסיכולוגיה של האינטרנט, בית ספר סמי עופר לתקשורת, המרכז הבינתחומי הרצליה, וד"ר **טלי פרוינד** מהמרכז לטכנולוגיה חינוכית (מטח).

נושא הסקר השנה גובש בעקבות ביקורות רבות המופנות כלפי מערכת החינוך בישראל, שאינה מספקת לכל תלמידה חינוך איכותי ועדכני שיבטיח את הצלחתם בעתיד – ועל כך שהיא מקפחת חלק משכבות האוכלוסייה. כך, למשל, ביישובים רבים בפריפריה הגאוגרפית והחברתית בישראל בתי ספר מתקשים להציע לתלמידיהם לימודים מוגברים במקצועות כמו מתמטיקה ומדעים, שהצלחה בהם היא בסיס לקבלה למקצועות מובילים באקדמיה ובעולם העבודה. המרכז לטכנולוגיה חינוכית פועל מזה מספר שנים בכדי לשנות את המצב הקיים באמצעות חדשנות וטכנולוגיות עדכניות.

גילה בן הר, מנכ"לית המרכז לטכנולוגיה חינוכית (מטח), הגיבה על ממצאי הסקר ואמרה היום: "ילדים במאה ה-21 נולדים לתוך העידן הדיגיטלי, שבו צורכי המידע, הבידור והחברה מקבלים מענה באמצעות הטכנולוגיה. דווקא בסביבה הבית ספרית, שבה הילדים מבליים את רוב זמנם, הם חווים תסכול רב עקב הפער הטכנולוגי בין הסביבה הבית ספרית לבין הסביבה הביתית, פער שבגללו אין ביכולתם לממש את כל יכולותיהם. את התסכול הזה מבטאים ילדים בכל מגזרי האוכלוסייה".

בן הר הוסיפה כי "על מדינת ישראל לקדם הקמה של בתי ספר וירטואליים, בדומה למודלים דומים הפועלים בעולם, שיאפשרו לכל תלמיד ללמוד במסגרת קורסים וירטואליים כחלק מתכנית הלימודים של בית הספר, במטרה להכין את התלמידים ללימודים גבוהים ולעולם התעסוקה של המאה ה-21. בתי הספר הווירטואליים לא יחליפו את בתי הספר הקיימים, אלא ירחיבו ויגמישו את סביבת הלמידה וישלימו את היצע המקצועות הנלמדים בכיתות הרגילות".

במסגרת מושב החינוך של כנס הרצליה אשר יתקיים מחר (שלישי), יגיש המרכז לטכנולוגיה חינוכית למדינת ישראל נייר עמדה אשר במרכזו המלצות שיאפשרו לכל תלמיד ללמוד במסגרת קורסים וירטואליים כחלק מתכנית הלימודים של בית הספר. במסגרת ההמלצות, בתי הספר יחויבו להציע לתלמידים את כל מקצועות הלימוד, באמצעות שילוב של קורסים וירטואליים, כאשר כל תלמיד יחויב ללמוד לפחות קורס וירטואלי אחד במסגרת תכנית הלימודים הבית ספרית. כך יוכלו התלמידים להתנסות בלמידה אונליין וגם לרכוש מיומנויות הדרושות לחיים במאה ה-21 כמו שיתופיות, אחריותיות, עבודת צוות ועוד.

בתי הספר הווירטואליים יספקו מגוון קורסים המתאימים לרמות שונות ולקבוצות שונות באוכלוסייה. כך ניתן יהיה, למשל, לפתוח קורסים ייעודיים לתלמידות במגזר החרדי, או קורסים הנלמדים בשפה הערבית, קורסים המיועדים לעולים חדשים וכדומה. המורים בקורסים הווירטואליים יעברו השתלמויות ייעודיות שיכשירו אותם להיות מורים מקוונים, כדי שיוכלו למצות את אפשרויות ההוראה והלמידה שמציעה הלמידה בסביבה וירטואלית.

הסקר המלא ותוצאותיו למטה.

לפרטים נוספים: משה הגר/מירב גסר-מינץ, שטרן-אריאלי יחסי ציבור, 03-6122130

התלמידים הישראלים אומרים כן ללמידה Online

על השאלה - האם יש מקצוע שהיית רוצה ללמוד ואין לך אפשרות ללמוד אותו בבית הספר:

כ-50% מהתלמידים במגזר היהודי וכ-40% מהתלמידים במגזר הערבי השיבו בחיוב, ובמילים אחרות: **בית הספר נותן מענה חלקי בלבד למשאלות התלמידים בתחומי העניין שלהם**. המקצועות המבוקשים: מחשבים, כימיה ושפות זרות כמו ערבית במגזר היהודי, צרפתית וספרדית. השיעור הגבוה ביותר נרשם בקרב תלמידות במגזר החרדי: יותר ממחציתן היו רוצות ללמוד מקצוע שבית הספר אינו מאפשר להן ללמוד, ובעיקר - מחשבים, פיזיקה וכימיה.

על השאלה - מדוע אתה לא לומד מקצוע זה או אחר לבגרות:

ההסבר השכיח ביותר של תלמידים בכל המגזרים לכך שאינם לומדים חלק מהמקצועות: **בבית הספר שלנו לא מלמדים את המקצוע הזה לבגרות** (ההסבר הזה ניתן הן לגבי מקצועות מדעיים והן לגבי מקצועות הומניסטיים). שיעור לא מבוטל של תלמידים בכל המגזרים דיווחו גם: **אני לא אוהב ללמוד את המקצוע הזה** (הסבר שניתן לגבי מקצועות מדעיים ולגבי שפות זרות). שיעור גבוה יחסית של תלמידים לא לומדים מתמטיקה לבגרות משתי סיבות נוספות: **בית הספר לא מוכן להגיש אותי לבגרות במקצוע זה בגלל היכולת הנמוכה שלי או אני חושש להיכשל בו**.

על השאלה - לוו הדברים היו תלויים בכך והיית יכול ללמוד את המקצוע פנים-אל-פנים בכיתה, או בלמידה אונליין בבית, או בשילוב של למידה פנים-אל-פנים ולמידה אונליין, מה היית מעדיף:

יותר מ-35% מהתלמידים העדיפו ללמוד אנגלית בלמידה אונליין או במסגרת המשלבת למידה אונליין עם למידה פנים-אל-פנים (ממצאים אלו התקבלו הן במגזר היהודי - ממלכתי, ממלכתי-דתי וחרדי, והן במגזר הערבי). ביולוגיה, אזרחות והיסטוריה הם המקצועות הבאים אחרי אנגלית (עם העדפה לשילוב למידה אונליין בחלק מקבוצות האוכלוסייה).

על השאלה - מהם בעיניך היתרונות של למידה אונליין:

43% מהתלמידים במגזר היהודי ו-50% מהתלמידים במגזר הערבי הסכימו על ארבעה יתרונות בולטים של למידה אונליין: היא מאפשרת למידה בכל זמן, בכל מקום, בקצב המותאם ללומד ובנושאים החשובים לו. למידה אונליין נתפסת גם כמנוף ללימודים אקדמיים (במיוחד בקרב תלמידים במגזר הערבי) ולתעסוקה (במיוחד בקרב תלמידות במגזר החרדי ובקרב תלמידים במגזר הערבי), וכן כמתכונת שבה אפשר לבטא קושי בלי להתבייש (במיוחד בקרב תלמידות במגזר החרדי ובקרב תלמידים במגזר הערבי).
31% מהתלמידים במגזר היהודי ו-49% מהתלמידים במגזר הערבי רואים בלמידה אונליין מנוף לשיפור ההישגים שלהם.

למידה במאה ה-21: בכל זמן, בכל מקום, בקצב שלי ובנושאים המעניינים אותי

**המחקרהשנתי מבית המרכז לטכנולוגיה חינוכית - החינוך במאה ה-21
נערך לקראת כנס הרצליה האחד-עשר 2011, וידון במושב שכותרתו
"סביבת החינוך הדיגיטלית: מנוף לצמיחה וצמצום הקיטוב החברתי-כלכלי"**

שר החינוך, חה"כ גדעון סער, יפתח את המושב, ואחר כך ינשאו שתי הרצאות מפיו:

♦ Hon. Bob Wise, President, Alliance for Excellent Education; Fmr. Governor of West Virginia

♦ גב' גילה בן הר - מנכ"לית המרכז לטכנולוגיה חינוכית (מטח)

כמו כן יתקיים פאנל בהשתתפות:

♦ Mr. Michael Yutzenka, Senior Director, Education and Economic Development, Cisco ♦ ד"ר חאלד אבו-עסבה -מנהל מכון מסאר למחקר, לתכנון אסטרטגי ולייעוץ חברתי ♦ גב' עדינה בר-שלום -נשיאה מייסדת, המכללה החרדית ירושלים ♦ פרופ' חגית מסר-ירון -נשיאת האוניברסיטה הפתוחה ♦ ד"ר עופר רימון - מנהלהמינהללמדעולטכנולוגיה, משרדהחינוך.
את המושב ינחה העיתונאי מר מנשה רז.

רקע

ביקורות רבות מופנות אל מערכת החינוך בישראל, שאינה מספקת לכל תלמידה חינוך איכותי ועדכני שיבטיח את הצלחתם בעתיד - ושהיא מקפחת חלק משכבות האוכלוסייה. כך, למשל, ביישובים רבים בפריפריה הגאוגרפית והחברתית בישראל בתי ספר מתקשים להציע לתלמידיהם לימודים מוגברים במקצועות כמו מתמטיקה ומדעים, שהצלחה בהם היא בסיס לקבלה למקצועות מובילים באקדמיה ובעולם העבודה. קושי זה נעוץ במחסור במורים מומחים למקצועות אלו ברמה של 4 ו-5 יחידות לימוד, במיעוט תלמידים המונע פתיחת כיתת לימוד תקנית, ובתשתיות רעועות שאינן מתאימות להוראת חלק ממקצועות הלימוד, ובייחוד מקצועות המחייבים שימוש במחשבים ובמעבדות.

כדי לשנות את המצב הקיים, יש למצוא דרכים יצירתיות לגישור על הפער הזה, והטכנולוגיות העדכניות יכולות לתרום לכך.

המתבגר של היום מוקף בטכנולוגיות המשמשות אותו להשגת מידע, לבידור ולחברות. ואולם כשמדברים עם תלמידים, מתקבל לא פעם הרושם שטכנולוגיות אלו נשארות מחוץ לגבולות בית הספר, ומשום כך הוא נתפס בעיניהם כמוסד מיושן ולא רלוונטי.

בסקר שנעשה לקראת כנס הרצליה התשיעי נמתחה ביקורת נוקבת מצד ההורים על המצב הירוד של בתי הספר בהיבט הטכנולוגי, ו-51% מהם טענו שבית הספר אינו מכין את ילדיהם לחיים במאה ה-21. בסקר שנעשה לקראת כנס הרצליה העשירי טענו 52% מהתלמידים שבית הספר אינו מכין אותם לעתיד ואינו מקנה להם את המיומנויות הנחוצות להם כדי להשתלב בעולם התעסוקה.

השנה החלטנו "להרים את הכפפה" ולבדוק מה חושבים תלמידי תיכון בישראל על למידה אונליין, שבעולם המערבי כבר נעשתה דבר שבשגרה, ובייחוד מה היו יכולים להרוויח מלמידה כזאת אילו נענתהמערכת החינוך לקריאתם ואיפשרה להם ללמוד חלק ממקצועות הלימוד בדרך זו.

המחקר השנתי- החינוך במאה ה-21, נערך לקראתכנס הרצליה האחד-עשר. בראש צוות המחקר עמדו ד"ר יאיר עמיחי-המבורגרמהמרכז לחקר הפסיכולוגיה של האינטרנט, בית ספר סמי עופר לתקשורת, המרכז הבינתחומי הרצליה, וד"ר טלי פרוינד מהמרכז לטכנולוגיה חינוכית(מטח).¹

המחקר התמקד בבחינה של שני נושאים עיקריים:

- שביעות הרצון בקרב תלמידי תיכון מכל מגזרי האוכלוסייה מן הפתרונות הלימודיים שבית הספר נותן להם.
- עמדות התלמידים כלפי למידה אונליין כפתרון לאתגרים של מערכת החינוך במאה ה-21.

שביעות הרצון בקרב תלמידי תיכון מכל מגזרי האוכלוסייה מן הפתרונות הלימודיים שבית הספר נותן להם
נבדקה באמצעות השאלות האלה:

1. האם יש מקצועות שאינך לומד לבגרות, ולגבי כל אחד מהם - מהן הסיבות לכך?
2. האם יש מקצועות (ואיזה) שהיית רוצה ללמוד, ובית הספראינו מאפשר לך?

עמדות התלמידים כלפי למידה אונליין כפתרון לאתגרים של מערכת החינוך במאה ה-21 נבדקו באמצעות השאלות האלה:

3. לגבי כל אחד מהמקצועות שאתה לומד לבגרות, באיזו מידה הייתמעדיף ללמוד את המקצוע פנים-אל-פנים בכיתה, בלמידה אונליין בבית, או במסגרת המשלבת למידה פנים-אל-פנים בכיתה ולמידה אונליין בבית?
4. באילו שעות היית מעדיף ללמודבלמידה אונליין?
5. מהו הרכב הקבוצה שהיית מעדיף בלמידה אונליין?
6. מהם היתרונות שיש לדעתך ללמידה אונליין מבחינות אלו: היכולת ללמוד בכל זמן ובכל מקום הנוחים לך, היכולת ללמוד בקצב המתאים לך, היכולת ללמוד נושאים החשובים לך, וכן מבחינת הפוטנציאל של למידה אונליין בהיבטים אלו: שיפור ההישגים, הגדלת מעגל החברים, הגברת הסיכויים להצליח בלימודים באוניברסיטה ולהשתלב בשוק העבודה וכן הלאה.

המחקרבוצעבחודשינואר 2011 וכללסקרטלפוניקבוצותמיקודלתלמידיתיכון.

סקרטלפוני

הסקר נערך בקרב **מדגם ארצי ומייצג של 600 תלמידים בני 15-18** (150 בנות ובנים במגזר היהודי-הממלכתי, 150 בנות ובנים במגזר הממלכתי-דתי, 150 בנות במגזר החרדי ו-150 בנות ובנים במגזר הערבי - מספר שווה של תלמידים בכל קבוצת גיל).²

מכון הסקרים "טלסקר" אסף את נתוני הסקר.

¹ פרטים על עורכי המחקר- בחלק האחרון של המאמר.

² המדגם נערך על-פי המקובל בדגימת אוכלוסיות ממוקדות מקרב האוכלוסייה הכללית.

קבוצות מיקוד

נערכו שתי קבוצות מיקוד של תלמידים בכיתות י"ב:

- בקבוצה אחת השתתפו תלמידים מהמגזר היהודי (ממלכתי וממלכתי-דתי) הלומדים בבתי ספר במרכז הארץ.
- בקבוצה השנייה השתתפו תלמידים מהמגזר הדרוזי הלומדים בבתיספר בצפון הארץ.

מכון הסקרים "הגל החדש" ערך את קבוצות המיקוד.

ממצאים עיקריים³

ממה מתוסכלים תלמידי תיכון בישראל?

לתלמידים הוצגה רשימה של מקצועות לימוד, ולגבי כל מקצוע שציינו כי אינם לומדים אותו לבגרות בבית הספר, הם התבקשו בשאלה פתוחה לציין את הסיבה לכך.

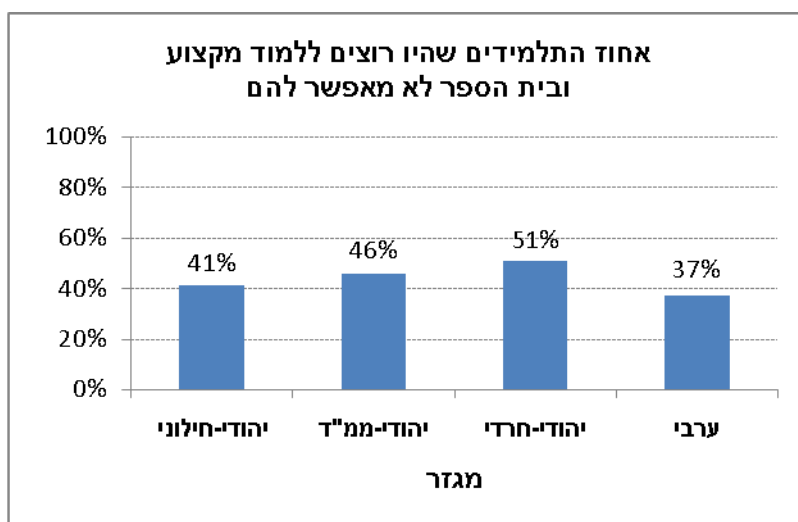
הסיבה המרכזית שעליה דיווחו התלמידים: **בבית הספר שלנו לאמלמדיםאתהמקצועהזלהלבגרות**. המקצועות המדעיים (כימיה, פיזיקה וביולוגיה) הוזכרו בשכיחות גבוהה כמקצועות שהתלמידים לא לומדים לבגרות מסיבה זו, כמו גם המקצועות עתירי המלל (אזרחות, היסטוריה, ספרות ותנ"ך) וכן שפות זרות (כמו ערבית במגזר היהודי וצרפתית). שכיחותה של סיבה זו בכל מגזר היא אחרת, כפי שאפשר לראות להלן:

- **במגזר היהודי-הממלכתי:** ערבית/צרפתית (32%), ספרות (24%), כימיה (21%), ביולוגיה (16%) ופיזיקה (14%).
- **במגזר היהודי-הממלכתי-דתי:** ערבית/צרפתית (דיווחו 73% מהתלמידים), כימיה (56%), ספרות (41%), פיזיקה (40%) וביולוגיה (23%).
- **במגזר היהודי-החרדי:** פיזיקה (דיווחו 78% מהתלמידות), כימיה (72%), אזרחות (68%), ביולוגיה (63%), לשון (53%), ספרות (50%), מתמטיקה (29%), היסטוריה (25%).
- **במגזר הערבי:** כימיה (דיווחו 13% מהתלמידים), ביולוגיה (11%) ופיזיקה (9%).

³ להלן יוצגו ממצאים המבוססים על הסקר הטלפוני, ובמקומות הרלוונטיים ישולבו גם ממצאים המבוססים על קבוצות המיקוד.

שיעור לא מבוטל של תלמידים דיווחו שהם לא לומדים מקצוע זה או אחר כי: **אני לא אוהב ללמוד את המקצוע הזה** (דיווחו 33%-35% מהתלמידים במגזר היהודי-הממלכתי, 21%-34% מהתלמידים במגזר היהודי-הממלכתי-דתי ו-14%-29% מהתלמידים במגזר הערבי) ובשפות זרות (דיווחו 20%-30% מהתלמידים במגזר היהודי-הממלכתי ו-17%-22% מהתלמידים במגזר היהודי-הממלכתי-דתי).

שיעור גבוה יחסית של תלמידים לא לומדים מתמטיקה לבגרות גם כי: **בית הספר לא מוכן להגיש אותי לבגרות במקצוע זה בגלל היכולת הנמוכה שלי** (דיווחו 16% מהתלמידים במגזר היהודי-הממלכתי, 14% מהתלמידים במגזר היהודי-הממלכתי-דתי ו-22% מהתלמידים במגזר הערבי), וגם כי: **אני חושש להיכשל ב** (דיווחו 10% מהתלמידים במגזר היהודי-הממלכתי, 24% מהתלמידים במגזר היהודי-הממלכתי-דתי ו-34% מהתלמידים במגזר הערבי).

על שאלה כללית סגורה, האם יש מקצוע שהיית רוצה ללמוד ואין לך אפשרות ללמוד אותו בבית הספר, השיבו בין שליש למחצית מהתלמידים שהיו מעוניינים ללמוד מקצועות שבית הספר אינו מאפשר להם.

ואלו הם המקצועות שהתלמידים היו רוצים ללמוד (ציינו 8% או יותר): מחשבים (במגזר היהודי - הממלכתי-דתי והחרדי, ובמגזר הערבי), כימיה (בכל פלחי המגזר היהודי), צרפתית (במגזר היהודי - הממלכתי והממלכתי-דתי, ובמגזר הערבי), ערבית (במגזר היהודי-הממלכתי).

השיעור הגבוה ביותר נרשם בקרב תלמידות במגזר החרדי, שמעל 50% מהן היו רוצות ללמוד מקצוע שבית הספר אינו מאפשר להן, ובעיקר: מחשבים, פיזיקה וכימיה.

משמעות הדבר, שתלמידי התיכון בכל המגזרים מתוסכלים מכך שמילוי המשאלות הלימודיות שלהם אינו מלא.

האם למידה אונליין יכולה לענות על הרצונות של תלמידי התיכון?

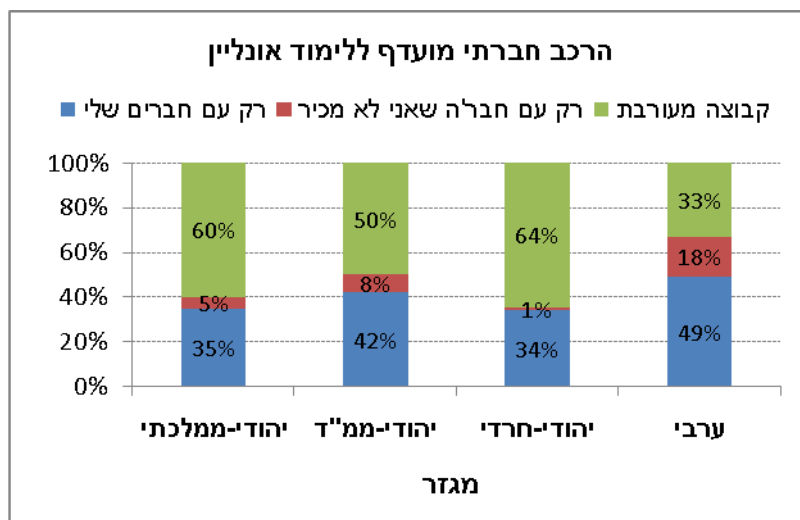
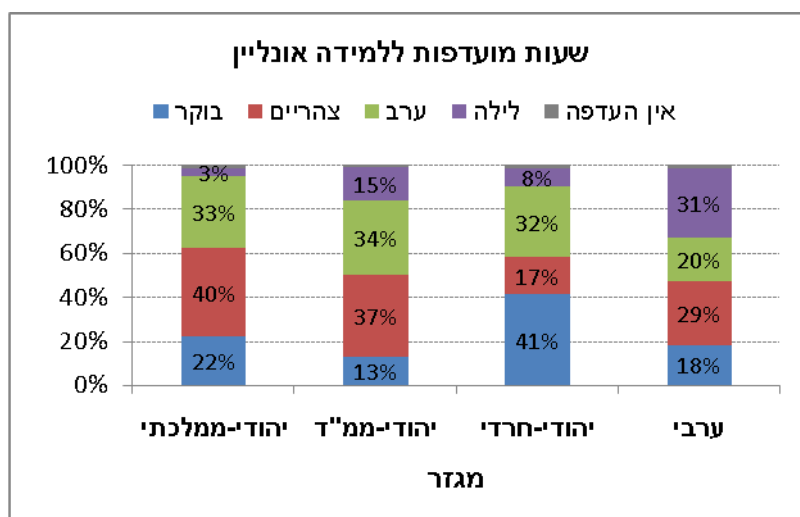
באלו מקצועות רוצים התלמידים לשלב למידה אונליין?

לגבי כל אחד מהמקצועות שהתלמיד לומד לבגרות, הוא התבקש להשיב על השאלה הסגורה: **לו הדברים היו תלויים בך, והיית יכול ללמוד את המקצוע (כאן הוצג לו שם המקצוע) רק פנים-אל-פנים, בעיקר פנים-אל-פנים, רק בלמידה אונליין, בעיקר בלמידה אונליין, או חצי-חצי -מה היית מעדיף?**

ארבעה מקצועות - אנגלית, ביולוגיה, אזרחות והיסטוריה – יותר משליש מהתלמידים מעדיפים ללמוד במסגרת אונליין בלבד או במסגרת המשלבת למידה פנים-אל-פנים ואונליין:

- **אנגלית** הוא המקצוע שתלמידים היו שמחים לשלב בו למידה אונליין בארבע קבוצות האוכלוסייה (41% מהתלמידים במגזר היהודי-הממלכתי, 37% מהתלמידים במגזר היהודי-הממלכתי-דתי, 36% מהתלמידות במגזר היהודי-החרדי, ו-43% במגזר הערבי).
- **ביולוגיה** הוא המקצוע הבא אחריו - עם העדפה לשילוב למידה אונליין בשלוש מתוך ארבע הקבוצות (41% מהתלמידים במגזר היהודי-הממלכתי, 36% מהתלמידים במגזר היהודי-הממלכתי-דתי, ו-36% במגזר הערבי).
- **אזרחות** הוא המקצוע שבו נרשמה העדפה לשילוב למידה אונליין בשתיים מתוך ארבע הקבוצות (34% מהתלמידים במגזר היהודי-הממלכתי-דתי ובמגזר הערבי).
- **היסטוריה** הוא מקצוע נוסף שבו נרשמה העדפה לשילוב למידה אונליין בשתיים מתוך ארבע הקבוצות (33% מהתלמידים במגזר היהודי - הממלכתי והממלכתי-דתי).

באלו שעות ובאיזה הרכב קבוצתי מעדיפים תלמידי התיכון ללמוד אונליין?

תלמידים שביטאו נכונות ללמוד את המקצועות השונים במסגרת אונליין בלבד או במסגרת המשלבת למידה פנים-אל-פנים ואונליין, התבקשו לציין את השעות שהם מעדיפים ללמידה אונליין, ועם מי היו רוצים לחלוק את "ספסל הלימודים הווירטואלי".

מתברר, שתלמידי ישראל נחלקים בדעותיהם, בתוך כל מגזר ובין המגזרים. ההעדפה הראשונה של תלמידים במגזר היהודי - הממלכתי והממלכתי-דתי היא שעות הצהריים, של תלמידות במגזר החרדי - שעות הבוקר, ושל תלמידים במגזר הערבי - שעות הלילה.

באשר להרכב של קבוצת הלמידה, תלמידים במגזר היהודי מעדיפים קבוצה מעורבת, בעוד שתלמידים במגזר הערבי מעדיפים ללמוד עם חברים.

בית הספר הרגיל אינו יכול לענות על מגוון העדפות זה, בעוד שמסגרות למידה אונליין יכולות לעשות זאת בלי

מהם היתרונות של למידה אונליין בעיניהם של תלמידי התיכון?

ואלה ההיגדים:

- אוכל ללמוד בזמנים הנוחים לי
- אוכל ללמוד בכל מקום שנוח לי
- אוכל ללמוד בקצב המתאים לי
- אוכל ללמוד נושאים החשובים לי
- אוכל לשפר את ההישגים שלי
- אוכל לקבל עזרה בלי להתבייש
- אוכל "נטו" ללמוד
- אוכל להגביר את הסיכויים שלי להצליח בעולם העבודה
- אוכל להגביר את הסיכויים שלי להצליח בלימודים באוניברסיטה
- אוכל לבטא את עצמי טוב יותר מאשר בכיתה הרגילה
- אוכל להגדיל את מעגל החברים שלי

כמה יתרונות של למידה אונליין בלטו במיוחד בכל ארבע קבוצות האוכלוסייה:

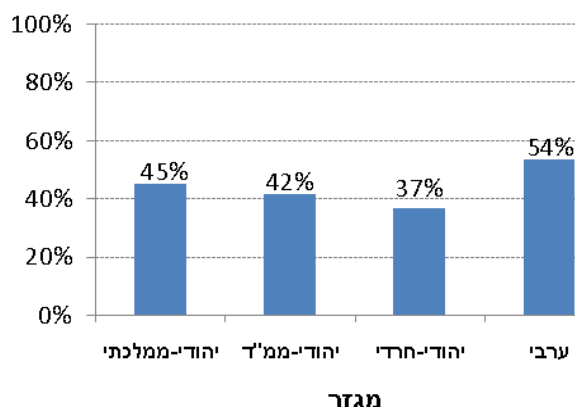
למידה אונליין מאפשרת למידה בכל זמן, בכל מקום, בקצב המותאם ללומד, ובנושאים החשובים לו. ובמבחן התוצאה – למידה אונליין נתפסת כמנוף לשיפור ההישגים.

התרשימים הבאים מציגים את עמדות התלמידים לגבי כל אחד מהיתרונות של למידה אונליין ולגבי הפוטנציאל שלה לשיפור הישגיהם, בחלוקה לפי מגזרים.

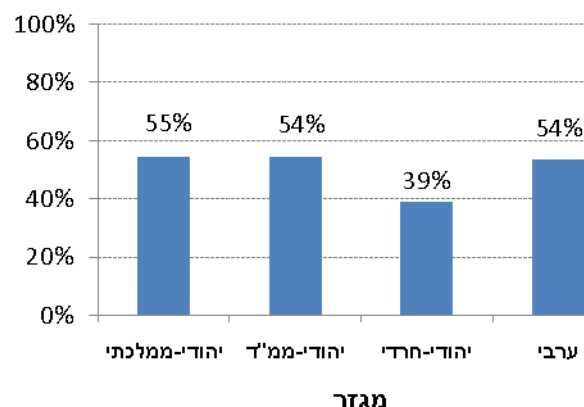
עמדות התלמידים לגבי יתרונותיה של למידה אונליין ולגבי תרומתה לשיפור ההישגים

(אחוז התלמידים שהסכימו במידה רבה או רבה מאוד)

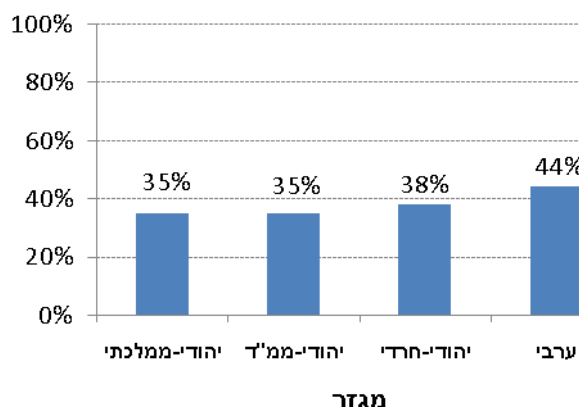
אוכל ללמוד בכל מקום שנוח לי

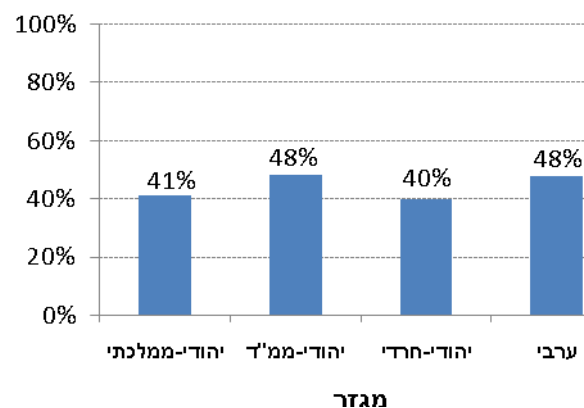
אוכל ללמוד בזמנים הנוחים לי

אוכל ללמוד נושאים החשובים לי

אוכל ללמוד בקצב המתאים לי

אוכל לשפר את ההישגים שלי

נמצא קשר חיובי מובהק סטטיסטית בין ארבעת היתרונות שהתלמידים מייחסים ללמידה אונליין לבין המידה שבה הם תופסים את תרומתה של למידה אונליין לשיפור הישגיהם. במילים אחרות, ככל שהתלמידים רואים באופן חיובי יותר את יתרונותיה של למידה אונליין – כך גוברת האמונה שלהם ביכולתה לתרום לשיפור הישגיהם. קשר זה חזר בכל ארבע קבוצות האוכלוסייה.

קשר חיובי מובהק נמצא גם בין ארבעת היתרונות שהתלמידים מייחסים ללמידה אונליין לבין המידה שבה הם מעדיפים לשלבה בלימודים. במילים אחרות, ככל שהתלמידים רואים באופן חיובי יותר את יתרונותיה של למידה אונליין – כך הם נכונים יותר לשלב אותה בפועל (באופן בלעדי או בשילוב למידה פנים-אל-פנים) בלימודי המקצועות השונים. במגזר היהודי-הממלכתי עוצמת הקשר היא הגבוהה ביותר.

להלן לקט ציטוטים שעלו בקבוצות המיקוד בקשר ליתרונות אלו:

- אוכל ללמוד בזמנים הנוחים לי: "אפשר למשל להתחיל את יום הלימודים בתשע, שנהיה ערניים יותר, אנחנו קובעים את השעות לפי מה שנוח לנו."
- אוכל ללמוד בכל מקום שנוח לי: "אני יכול לשבת איך שבא לי או לשכב על הגב על הספה תוך כדי שיעור... זה גם סביבה שנוחה לך, אתה בבית שלך, בסביבה שלך... עצם העובדה שזה בבית אני יותר מרגיש ביטחון."
- אוכל ללמוד בקצב המתאים לי: "אני אוהבת את היחס האישי, החונך עונה לכל הבקשות שלנו וחוזר על עצמו עוד פעם ועוד פעם, עד שנבין את החומר, הוא לא ייצא מהשיעור אם יש שאלה מסוימת או נושא מסוים שלא הבנו."
- אוכל ללמוד נושאים החשובים לי: "אפשר לבחור כל דבר, גם נושאים שלא מעניינים כל אחד - ובטוח שמכל הארץ יהיו מספיק ילדים שירצו. זה היה מוסיף לנו עוד אופציות."

למידה אונליין נתפסת גם כמנוף ללימודים אקדמיים (במיוחד בקרב תלמידים במגזר הערבי) ולתעסוקה (במיוחד בקרב תלמידות במגזר החרדי ובקרב תלמידים במגזר הערבי), וכן כמתכונת שבה אפשר לבטא קושי בלי להתבייש (במיוחד בקרב תלמידות במגזר החרדי ובקרב תלמידים במגזר הערבי).

במגזר הערבי מיוחסים ללמידה אונליין יתרונות רבים יותר מאשר במגזר היהודי.

אחד היתרונות המרכזיים של קבוצת מיקוד הוא היכולת לבדוק שאלה מחקרית בצורה מעמיקה יותר. ואכן, כשבדקנו את יתרונות הלמידה אונליין בקבוצות המיקוד עלו עוד יתרונות רבים, ואלוהבולטים שבהם:

- למידה אונליין מציעה עיסוק בכלי המדבר אל הנוער, שהנוער מרגיש נוח בקשר אליו. יתרון זה מקנה לתלמיד ביטחון רב יותר בלמידה אונליין בהשוואה ללמידה בכיתה בעזרת עזרים חדשים לתלמיד, שהמורה מביא לכיתה: "אנחנו יותר מבינים בכל הקטע הזה של טכנולוגיה חדשה, זה יותר מתחבר אלינו, התלמידים נמצאים שעות מול המחשב ואנחנו יודעים איך לשחק עם זה, אז מבחינתנו זה לא רק עניין לימודי, אלא יש בזה גם פן כיפי ואנחנו יכולים גם ליהנות תוך כדי הלמידה."
- למידה אונליין מאפשרת שימוש בתכנים אקטואליים מהנעשה בעולם, למשל באמצעות הצגת קטעי וידאו המפורסמים באינטרנט (כמו תמונות מהשיטפון באוסטרליה), המועדפים על פני דוגמאות תאורטיות או רלוונטיותפחות: "דברים מהיטיב זה משהו שאנחנו מכירים, רגילים אליו, וככה אפשר ממש לראות דברים שקורים עכשיו בעולם, דברים שאנשים מדברים עליהם באמת ולא כל מיני דוגמאות מהספר."
- למידה אונליין מאפשרת לבקש עזרה בלי להתבייש: "יש חופש ביטוי. אני לא מתביישת לשאול."
- למידה אונליין מאפשרת להתרכז בשיעור בלי הסחות דעת מתלמידים אחרים בכיתה: "אני אחד שלא מקשיב בכיתה, אבל באינטרנט אין מצב שאני לא מקשיב, ואז אני קולט כל מה שהחונכת מסבירה. אולי מתוך נימוס או כי אין לי חברים מסביב...אנחנו מאוד מרוכזים בשיעור, כי זה שניים-שלושה תלמידים על חונך אחד והחונך יכול לענות לכולם על השאלות שלהם. זה קטע מאוד חשוב שאין בבית ספר, כי בבית ספר יש כל מיני התעסקויות, וחברים שיש מכל הצדדים, ובבית אתה לבד ובאמת רק מדבר עם החונך ושאר התלמידים."

- למידה אונליין יוצרת מחויבות גבוהה יותר מצד התלמיד לשיעור בהשוואה לשיעור בכיתה בשל התחושה הטובה שהיא משרה: "כשאני נכנס לכיתה זה ישר מתחבר לי עם סבל, ואני רק חושב על איך לברוח משם... בבית אני מרגיש סבבה."
- [ייחודי לתלמידות במגזר הדרוזי] למידה אונליין עוזרת בהרבה מובנים לתלמידים שגרים רחוק, ושמסיבות תרבותיות אינם נוסעים לעיר הקרובה כדי ללמוד. למידה מהבית עולה בקנה אחד עם המנהגים והמסורת של החברה הדרוזית.

התלמידים ציינו גם כמה חסרונות ללמידה אונליין:

- היעדר קשר אישי עם המורה: "אתה לא רואה את הבנאדם שמלמד אותך. בכל זאת זה חסר, אין את התגובות, את המבט, הוא לא יכול ממש לקלוט אם אתה מתקשה, הוא יודע רק אם אתה אומר לו שיש בעיה... אני אוהב לראות את האדם מולי... כי אחרת תמות שפת הגוף."
- היעדר סביבה חברתית: "בתכל'ס האנשים שהם החברים האמיתיים שלנו ושנחנו באמת קרובים אליהם זה החברים מבית הספר, כי אין מה לעשות, אתה נמצא עם הבנאדם, מבלה אתו הרבה שעות ביום, אז מכירים ויש קשר יותר חזק... זה חשוב."
- למידה אונליין לא מספיק מחייבת, ובני-הנוער חוששים שלא יתמידו בה כפי שהם מתמידים בבית ספר רגיל: "אתה מתפתה לפעמים לעבור לחלון של הפייסבוק ולעשות דברים אחרים..."
- הימצאות בבית כל הזמן היא חיסרון - לא משנים אווירה, יש הפרעות מבני הבית האחרים וכדומה: "בסוף יימאס לנו להיות כל היום בבית מול המחשב, יש את הקטע של לצאת מהבית, לראות עולם, להיות עם אנשים אחרים... בבית אין שליטה על המצב, יש תמיד הפרעות במשפחה, כמו חוסר שקט בבית, יש אחים, יש הורים, זה גם יכול להפריע."

בקבוצות המיקוד תלמידים בשני המגזרים אמרו, שלמידה אונליין צריכה לדעתם להיות מסגרת נוספת, שתשלים את הלמידה בבית הספר ולא תחליף אותה: "זה לא טוב שאין מסגרת... צריך את בית הספר כי הוא נותן מסגרת להתנהגות של התלמידים... אם נלמד רק אונליין, אני חושבת שזה יכול באיזשהו שלב לאבד את האנושיות שבזה, ואז אם כל אחד יהיה בבועה שלו בבית, במחשב שלו, ולא ייפגש ביום-יום עם המורים והחברים, אז זה קצת ייתן לטכנולוגיה להשתלט על העולם ותאבד התקשורת הבין-אישית... אנחנו בעצם נאבד את היחס האישי בין תלמיד למורה, לא תוכל לבוא ולדבר אתו או להעיר לו, אתה לא תפגוש חברים, אתה תהיה כל היום בבית, יבוא יום וזה יימאס... זה קצת מנדה אותך מהחברה, רוב האנשים שאנחנו מסתובבים אתם, במיוחד בגילאים שלנו, הם אנשים שמכירים אותם דרך בית ספר אם רוצים או לא רוצים, ולהישאר לבד בבית ולהתרגל לשבת כל היום מול המסך זה דבר שלא יכול לעזור לנו מבחינה חברתית... בהתחלה כולם מתלהבים, כי זה חדש כמו מכשיר אייפון חדש או משהו כזה, אבל מתישהו זה גם יכול להימאס כי בכל זאת, אי אפשר ככה להתנתק מהעולם."

סיכום

ילדים במאה ה-21 נולדים לתוך העידן הדיגיטלי, שבו צורכי המידע, הבידור והחברות מקבלים מענה באמצעות הטכנולוגיה. דווקא בסביבה הבית ספרית, שבה הילדים מבלים את רוב זמנם, הם חווים תסכול רב עקב הפער הטכנולוגי בין הסביבה הבית ספרית לבין הסביבה החוץ בית ספרית, פער שבגללו אין ביכולתם לממש את כל יכולותיהם. את התסכול הזה מבטאים ילדים בכל מגזרי האוכלוסייה, מי פחות מי יותר.

התלמידים חשים תסכול מפני שאינם יכולים ללמוד מקצועות רבים ומגוונים שהיו רוצים ללמוד. מעצם חשיפתם ליכולות הטכנולוגיה בסביבה החוץ בית ספרית, הם תופסים את היתרונות כבדי המשקל שיתר אינטגרציה טכנולוגית במערכת החינוך הייתה יכולה להעניק להם.

על-פי הבנתם, סביבה המשלבת למידה אונליין הייתה יכולה לאפשר להם ללמוד בכל שעה משעות היממה, מכל מקום שיבחרו, בקצב המתאים להם - כל נושא המעניין אותם. גמישות זו תאפשר להם מימוש עצמי רב יותר, הישגים טובים יותר וסיכויי הצלחה גבוהים יותר בעולם האקדמי ובשוק העבודה.

כדאי להקשיב בתשומת לב לדברי התלמידים. חשיפתם הגבוהה לטכנולוגיות מתקדמות יוצרת רף ציפיות גבוה מבית הספר, ועלינו לעשות כל מאמץ לממש ציפיות אלו. תלמידים מרוצים הם תלמידים שאוהבים ללמוד ומוכנים להשקיע.

הסקר וקבוצות המיקוד מוכיחים, כי מצד אחד התלמידים אינם מרוצים מן המצב הנוכחי, אך מצד אחר הם מביטים קדימה בתקווה ורואים את הפוטנציאל הקיים לשינוי ושיפור.

על עורכי המחקר

ד"ר יאיר עמיחי-המבורגר, פסיכולוג ארגוני, עומד בראש המרכז לחקר הפסיכולוגיה של האינטרנט, בית ספר סמי עופר לתקשורת, המרכז הבינתחומי הרצליה. יאיר סיים את הדוקטורט בפסיכולוגיה באוניברסיטת אוקספורד והוא אחד ממובילי המחקר הפסיכולוגי-האינטרנטי בעולם.

המרכז לחקר הפסיכולוגיה של האינטרנט מתמקד בחקר הגורמים המשפיעים על רווחתו הפסיכולוגית של הגולש ועל העצמה אישית וקבוצתית באמצעות האינטרנט. המרכז מייצג את מדינת ישראל בפרויקט המחקר האינטרנטי העולמי WIP, שמשתתפות בו יותר מ-30 מדינות.

ד"ר טלי פרוינד, פסיכולוגית חברתית, סמנכ"לית וראש מינהלת מדידה והערכה במרכז לטכנולוגיה חינוכית (מטח). טלי סיימה את הדוקטורט בפסיכולוגיה חברתית באוניברסיטת תל אביב.

מטח, הפועלזה ארבעה עשורים לקידום החינוך בישראל, הוא חברה לתועלת הציבור. מטח מפתח ספרי לימוד ואתרי אינטרנט איכותיים, המותאמים לתכנית הלימודים ולקבוצות שונות באוכלוסייה; מקים מאגרי מידע דיגיטליים עשירים ועיתרי מדיה; מפתח ומטמיע סביבות ומודלים מתוקשבים ופורצי דרך להוראה, ללמידה ולהערכה; מוביל בפיתוח מקצועי עדכני של צוותי חינוך ומפתח כלים מקצועיים למדידה והערכה.